

ТЕМА 8 Оцінювання санаційної спроможності підприємства

1. Сутність санаційної спроможності та санаційного аудиту.
2. Порядок проведення санаційного аудиту на підприємстві.

1. Сутність санаційної спроможності та санаційного аудиту

Санаційна спроможність - це наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації. До загальних передумов санаційної спроможності відносять наявність у підприємства потенціалу для майбутньої успішної діяльності, а саме:

- стійких позицій на ринку та реальних можливостей збільшення обсягів реалізації;
- конкурентних переваг;
- виробничого та кадрового потенціалу;
- реальної та дієвої санаційної концепції.

Санаційний аудит проводиться на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі. **Головна його мета** - оцінити санаційну спроможність підприємства підставі аналізу фінансово-господарської діяльності та наявності санаційної концепції.

Окрім звичайних процедур аудиту, до яких відносять експертизу фінансової звітності, санаційний аудит додатково розглядає наступні питання:

- оцінка всіх даних, представлених в плані фінансового оздоровлення;
- перевірка достовірності приведених в плані причин кризи;
- експертиза виявлених в плані сильних і слабких позицій підприємства;
- експертиза економічної оцінки окремих санаційних процедур і ефективності санації в цілому;
- правова оцінка запропонованих санаційних заходів;
- оцінка всіх видів ризиків при проведенні санації;
- кінцева оцінка санаційної спроможності підприємства, і, за потреби, висновок про доцільність санації підприємства.

Санаційний аудит проводять зовнішні аудитори в тісній співпраці з внутрішніми службами підприємствами, особливо з відділом контролінгу. У правовому та економічному плані **аудитор має бути повністю незалежним як від підприємства**, котре він перевіряє, так і від замовника аудиторського висновку (кредиторів та інвесторів).

2. Порядок проведення санаційного аудиту на підприємстві

Отримавши пояснювальну записку до плану санації і сам план санації від керівництва підприємства або зовнішнього санатора, використовуючи надану за формою згідно законодавства фінансову звітність, аудитор починає процедуру експертизи даної документації. Для ефективної роботи по аналізу фінансового стану підприємства аудитор повинен:

- отримати можливість працювати із балансом та звітами підприємства за кілька попередніх років;
- отримати звіти про майновий стан і проведені інвентаризації, рух основних фондів і амортизації, наявність об'єктів соціальної інфраструктури на балансі

підприємства;

- мати можливість переглянути розрахунки витрат на виробництво;
- ознайомитися із розшифровкою дебіторської та кредиторської заборгованості;
- отримати дані про рух грошових коштів на рахунках підприємства;
- ознайомитися із даними про стан оплати праці і організаційно-кадрову структуру

підприємства.

Етапи санаційного аудиту.

1. Ознайомлення зі стратегічним плануванням, оперативним поточним станом підприємства та умовами роботи в галузі.

Для оцінки стратегічного планування на підприємстві необхідно ознайомитися із існуючим бізнес планом і розробленими менеджерами прогнозами економічного розвитку. Для ефективної експертизи стану підприємства потрібно ознайомитися з оперативним поточним станом підприємства.

Окрім цього аудитор повинен мати можливість ознайомитися з результатами попередньої аудиторської перевірки і результатами виконання фінансових планів і бізнес-планів підприємства, якщо вони наявні.

Додатково, для проведення експертизи плану фінансового оздоровлення, аудитор повинен:

- оцінити обсяг ринку збуту продукції і її конкурентоспроможність;
- зібрати дані про стан і перспективи розвитку галузі, до якої належить підприємство;
- виявити характер джерел сировини, комплектуючих, а також фінансових засобів даного підприємства;

2. Загальний аналіз виробничої і господарської діяльності підприємства.

Перш за все аналізується виробнича структура підприємства; обсяг і асортимент виробничої продукції і її реалізації; склад і стан основних фондів і об'єктів соціальної інфраструктури; чисельність робітників. Одночасно розглядаються запропоновані в плані санації пропозиції:

- щодо злиття і поділу підрозділів, їх ліквідації і створенню;
- щодо реалізації і придбання основних засобів і об'єктів соціальної інфраструктури;
- щодо скорочення персоналу та ін.

Особливу увагу на даному етапі санаційного аудиту приділяють:

- розгляду ефективності технології виробництва з точки зору виявлення наявності документації по розробці обґрунтованих нормативів виготовлення продукції.

- наявність необґрунтовано віднесених на собівартість витрат, що погіршує фінансовий стан підприємства, і може призвести до недостатньої ефективності запропонованих санаційних заходів.

- пошуку „вузьких місць”, що зменшують ефективність роботи всього колективу, є необхідним для успішного здійснення санаційних заходів. Експертиза повинна відповісти на питання - чи визначенні ці вузькі місця в санаційному плані.

- перевіряти відповідність цін і тарифів практиці господарської діяльності підприємств даної галузі.

- показникам роботи персоналу, з точки зору ефективності виконання ними функціональних обов'язків.

- перевіряти відповідність оплати праці рівню зусиль і кваліфікації робітників.

- причинам простоїв, невисокої продуктивності праці та інших недоліків в

операційній діяльності підприємства з точки зору кадрової політики і організації праці.

- діяльності середньої і вищої ланки менеджменту підприємства. Виявляють також відношення менеджменту до плану санаційних заходів, ступінь підтримання цих дій.

3. Аналіз фінансового стану підприємства.

В рамках аналізу проводиться:

1. Горизонтальний та вертикальний аналіз активів і пасивів.
2. Горизонтальний та вертикальний аналіз «Звіту про фінансові результати».
3. Аналіз ліквідності (коефіцієнтний та ліквідності балансу).
4. Аналіз фінансової стійкості (3-х компонентний показник та коефіцієнтний аналіз).
5. Аналіз ділової активності.
6. Аналіз рентабельності.
7. Аналіз грошових потоків.

Розглянемо головні елементи аналізу детальніше.

При розгляді валюти (підсумку) балансу і його структури потрібно порівнювати ці показники з показниками попередніх періодів (трендовий аналіз) і з показниками інших підприємств галузі. Зміна підсумку і структури балансу показує тенденції розвитку або скорочення виробництва, зміни в складі основних і оборотних фондів та ін.

Аналіз стану власного капіталу підприємства є найбільш відповідальною частиною аудиту. Спочатку вивчають структуру статутного фонду і вірність оцінки вкладів акціонерів і учасників. Але найбільший інтерес для санаційного аудиту становить експертиза джерел власних фінансових ресурсів підприємства, наявність фондів, наявність нерозподіленого прибутку. Окрім цього, важлива можливість залучення додаткових коштів для збільшення власного капіталу, тому доцільно провести аналіз джерел цих додаткових засобів.

Досліджуються також можливості реструктуризації і збільшення статутного фонду, зокрема з метою санації балансу.

Особливе місце в процедурі аудиту займає експертиза і аналіз залученого капіталу і кредиторської заборгованості. Визначається структура залученого капіталу, виявляється реальне значення поточної і простроченої кредиторської заборгованості і для останньої визначається можливість її реструктуризації і пролонгації. Потрібно розбити всі пасиви по їх терміновості погашення, у відповідності до існуючих методик.

Аудитор повинен оцінити можливість участі кредиторів в санації підприємств.

Важливою складовою активів є дебіторська заборгованість, в якій криються значні можливості для збільшення обсягу грошових засобів, які необхідні для відновлення платоспроможності підприємства.

Дослідження динаміки дебіторської заборгованості потрібно поєднувати з розглядом кредиторської заборгованості підприємства. У випадку їх кореляції можна говорити про нераціональну політику, в результаті якої продаж в борг компенсується ростом заборгованості підприємства. Потрібно в'яснити, можливість використання заходів по рефінансуванню і зменшенню дебіторської заборгованості.

Продаж і придбання, будівництво і виготовлення об'єктів основних фондів та інших необоротних активів безпосередньо пов'язано з інвестиційною діяльністю підприємства. Ці інвестиційні операції потребують ретельної експертизи.

Санаційний аспект аудиту проявляється в тому, що повинні бути проаналізовані запропоновані заходи по реалізації і заморожуванню інвестиційних об'єктів і також дана оцінка доцільності інвестицій в будівництво і придбання нових об'єктів і в закупівлі

обладнання. Потрібно оцінити вивільнення в результаті цих заходів коштів, які можуть полегшити тягар виплат по зобов'язанням підприємства.

Особливо аналізуються грошові потоки, оскільки, наявність грошових коштів найбільш ефективно вирішує проблеми платоспроможності підприємства. Для оцінки грошових потоків потрібно враховувати не тільки кошти, отримані підприємством у вигляді прибутку, але і кошти, віднесені на амортизацію необоротних активів. Облік всіх коштів за врахуванням платежів і погашення короткотермінових зобов'язань дає значення чистого грошового потоку, тобто коштів, що залишаються в розпорядженні підприємства.

4. Оцінка впливу зовнішнього середовища на реалізацію плану фінансового оздоровлення.

Для виявлення впливу постачальників, а також споживачів продукції на стійку роботу підприємства потрібно дослідити наявність основних контрагентів, їх позиції на ринку, їх політику відносно даного підприємства та ін.

Внаслідок їх політики, а також в результаті дій менеджменту можливі порушення нормальної операційної діяльності підприємства, пов'язані, зокрема, з завищенням закупівельних цін на сировину, матеріали і комплектуючі, і зниженням цін реалізованої продукції.

5. Формулювання аудиторських висновків.